

№ 8

171

Київ - 417

Куда

проспект Теремогий, 50

"Сільські вісти"

Кому

Редактору Т. Сподаренко

252047

Индекс предприятия связи места назначения

Индекс предприятия связи и адрес отправителя

265000

м. Терновоармійськ

Шенк

Шановна редакція,

висилаю Вам замітку нашої районної газети
"Трактор перепош" за 21 березня 90 р.

Газета "Сільські Вісті" запрошувала надіслати
матеріали для книги-меморіалу за голодом 1933 р.
Я сама не пережила ті страждання бо родилась
на Ровенщині в 1937 р., але те що читало
в пресі, болем відживається в серці. Те що
прочитала в нашій районці було найстрашніше
що доводилось читати до цього.

Дуже прошу використати ці матеріали
для книги-меморіалу.

Г. Мельничук

м. Тервоноградський

31-III-1989 р.

Раніше це була заборонена тема публічної розмови. Тепер за публікаціями «Правды», інших центральних газет знаємо: сталінська командно-бюрократична система керівництва сільським господарством, по суті, запрограмувала голодний 1933-й рік. Називається і приблизне число його жертв — 3—4 мільйони осіб. Злодіяння, що межують із злочином, чи не найбільше торкнулися України. Про них, звичайно, знали і на західноукраїнських землях. Та особливо рельєфну, жахливу правду привезли ті, хто, переживши голод, оселився тут у передвоєнні чи післявоєнні роки. У нашій редакційній пошті — лист жителя Червоноармійська Станіслава Вікторовича Янішевського, який ділиться спогадами про моторошні картини, що закарбувалися в пам'ять.

ТЕ, ЩО ХОЧУ розповісти, виразно постає перед очима, як тільки про нього згадаю. Йдеться про рік голоду — 1933-й. У нашому місті Бар Вінницької області скінчилися будь-які харчові продукти. Сім'я їла навар із кукурудзяних качанів без зерна. Запам'яталось, як мама на різдво наробила з сухого соняшника без зернят галушок, звичайно, без жиру і без солі. А ще мама різала солому на січку, сушила її і молола на жорнах, щоб спекти млинців. І вони нам, дітям, здавалися дуже смачними.

Тепер розумію: дорослі старалися хоч якось уберегти дітей. А самі пухлі з голоду. Моя баба, зовсім знесилівши, померла під ворітьми. Двоє сусідів лежали на дорозі ледве живі, і їх підібрали на підводі до мертвих. А мертві лежали по місту всюди, лежали поряд із конаючими живими. І не було в кого благаги про допомогу, і не було кому вивозити трупів.

Щоправда, при силі почувалися інспектор фінвідділу, працівник міліції і представник виконкому, які вночі ходили по хатах, вчиняючи обшуки. Розбивали на друзки жорна, забірали січкарні. А коли траплялося на очі щось істівне, кидали його під но-

жинки, підвішеної до стелі. Її голова валялася на долівці. Ми кинулися втікати. А дядько, що метнувся слідом, гукав вернутися.

Мій дід, спушивши від голоду, вивіз на дорогу, і підвода для мертвих підбрала його. Я ходив на кладовище його шукати і побачив, що у великій ямі ще дехто ворухиться і навіть повзає, не спроможний промовити й слова.

було ні паперу, ні олівців, не вистачало одягу.

Коли я написав, що в місті не було чого купити, то висловився не зовсім точно. Був магазин — під охороною кількох міліціонерів, де продавали тільки за золото. Але де воно могло взятися у селянина чи робітника? Ми туди вдосвіта бігали подихати запахом свіжого хліба. Два роки його не їли, а тільки бачили, як дехто ніс, не зважаючи на просьби змилюватися.

Я в школу пішов у 1934 році, але недовго вчився — всього 18 днів. Не мав у що вдягнутися і взутися. Мама пошила штани з мішка, пофарбувала бузиною. Але то була нетривка одежина. Замість школи став ходити за кінями й боронами.

Все те давно в минулому. Та коли приїздив у місто дитинства, щоразу переслідували страшні картини, бачилися пухлі й голодні, бачилися мертві на вулицях. Цей жах уже, мабуть, не мине.

Стрічав і тих, хто колись приходив з обшуками, хто глумився над нами, вибиваючи млинці з рук, викидаючи горщиком із соняшниковим варивом на вулицю. Деякі і нині в партійними квитками. І, можливо, навіть не відчувають докорів сумління, не думають про покаяння.

Чи не такі сьогодні зчиняють найбільший галас, коли в пресі викриваються злочини 30-х років? Як же, звісно, коли поглиблюватиметься вивчення історичних документів і фактів, може спливати на поверхню садистська роль таких прихвоснів, для котрих не було і, влевнений, немає нічого святого.

С. ЯНІШЕВСЬКИЙ.

СТРАШНІ КАРТИНИ

ги і глумливо топтали. Залишила мати батькові на роботу два млинці із січки, то прийшли змішали їх із землею. А ще побили жорна, побили посуд, яким ми воду носили. Мама плакала.

Коли чиновники вийшли, я позбирав уламки вивальних млинців і став умовляти маму, щоб не плакала. Із тих шматочків вона по крихті роздала нам кожному — а нас було четверо, з голоду теж підпухали. Пам'ятаю, їли кору з вишні, черешні, їли перегнули картоплю, від котрої відгонило нечистотами, гнилий жом. Чай пили з цукровим буряком, але його перепало по 20 грамів, та й то не щодня.

У пошуках харчів доводилося мені блукати по близьких селах. Моторошно ставало від того, що на вулицях не було ні людей, ані навіть собак чи котів, котрі теж служили їжею. Хіба що де-не-де лежали мертві. В одній хаті, куди ми, троє малолітніх дітей, зайшли, — побачили, як чоловік відрізував шматки м'яса із тіла

Батько щодня мусив ходити на завод, заробляв мало. Та й навіщо були гроші, коли нічого ніде не продавалося. Під кінець зими він не став ходити — дуже спухли ноги й руки. Особливо багато людей померло в переднівок, напровесні. А пробилася трава — скубали її і їли. Голод гнав на колгоспні поля, де проводилася сімба. Мама назбирала жменю ячменю, і міліціонер, зловивши її, сильно побив. Правда, в полі у величезному котлі варили гороховий суп, та давали потроху тільки колгоспникам. Біля котла стояли якісь активісти, котрі відганяли й били кожного стороннього, а за те мали право самі харчуватися.

Почали пшениці й жита колосками наливатися, але це мало радувало: за кілька зірваних стеблин дорослих судили, дітей нещадно били.

Влітку почалася епідемія тифу. Теж багатьох, і без того знесилених, підкосила. У школу ми не ходили — не